

До
Членовете на Научно жури,
Определено със Заповед №Р-109-180/28.05.2019 г.
На Ректора на МУ Варна

Становище

от доц.д-р Ани Кеворк Кеворкян, дм
при Катедра Епидемиология и МБС,
Медицински Университет, Пловдив

Относно процедура за защита на дисертационен труд за придобиване на ОНС „доктор” в област на висше образование 7. Здравеопазване и спорт, Професионално направление 7.1. Медицина, по докторска програма “Епидемиология”.

Автор на дисертационния труд: д-р Миглена Асенова Коларова-Димитрова
Тема: „Състояние и перспективи на епидемиологичния надзор и контрол на
HIV/СПИН във Варненска област“

Научни ръководители:
Доц. д-р Цонко Паунов Паунов, дм

1. Описание на представените документи и материали по конкурса:

Представените документи и материали по конкурса отговарят на изискванията на Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в РБ (ЗРАСРБ) и Правилника за неговото прилагане в Медицински Университет „проф. д-р Параскев Стоянов“, Варна. Декларирам, че нямам общи публикации и участия с докторантката.

2. Представяне на докторанта (професионално и академично развитие):

Миглена Асенова Коларова-Димитрова е родена през 1972 г. Дипломира се като *магистър по медицина* през 1996 г. в Медицински Университет, Варна. Има две признати специалности – по Вътрешни болести (2003г.) и по Епидемиология на инфекциозните болести (2013г.). Докторантката има натрупан значителен професионален опит, както в клиничен аспект (работи като терапевт от 1996-2009 г.), така и като епидемиолог в системата на РЗИ, Варна в периода 2009-2015 г. Заеманите от д-р Коларова позиции в РЗИ: ръководител звено "Сексуално- преносими инфекции", консултант в КАБКИС, епидемиолог по Компонент 1 и 3 и координатор на Програма "Превенция и контрол на HIV/СПИН, туберкулоза и СПИ" в периода 2009-2015 г. за гр. Варна, са в основата на придобитите практически и организационни компетентности, свързани с превенцията, надзора и контрола на HIV/СПИН в региона. Това е намерило отражение и в избраната тема на дисертационния ѝ труд.

През месец септември 2015 г., след успешно проведен конкурс е назначена като асистент по Епидемиология в Катедра „Хигиена и епидемиология“ при Медицински Университет, Варна. Участва в провеждане на практически занятия на студенти от

специалностите: медицина, дентална медицина, медицинска сестра, ОКОЗ, УЗГ и здравен мениджмънт.

Зачислена е като докторант на самостоятелна подготовка към Катедра „Хигиена и епидемиология“ при Медицински Университет, Варна през 2018 г. (Заповед №Р-109-35/17.01.2018 г.) с тема на дисертационния труд „Състояние и перспективи на епидемиологичния надзор и контрол на HIV/СПИН във Варненска област“. Отчислена с право на защита, съгласно решение на Факултетния съвет на Факултет „Обществено здравеопазване“ (протокол №139/21.5.2019) и утвърдено със Заповед Р-109-180/28.05.2019 г. на Ректора на МУ Варна. За периода на обучение в докторантското училище покрива необходимия брой кредита от програмата и е преминала 7 модула.

Докторантката владее английски и руски език - задължителна предпоставка за успешна научно-изследователска дейност. Членува в Български лекарски съюз, Българско научно дружество по епидемиология на инфекциозните и неинфекциозните болести (БНДЕИНБ), Българско научно дружество по обществено здраве (БНДОЗ).

3. Актуалност на тематиката:

Пандемията от HIV/СПИН остава глобално предизвикателство за учените и световната здравна общественост, въпреки значителния напредък в диагностиката и лечението. Инфекцията е със сериозни последици за милиони хора по света, което доведе до детайлни проучвания в областта на епидемиологията, етиологията, патогенезата, клинична картина. Прилагането на дългосрочни, комбинирани програми за превенция в глобален мащаб имат ключово значение за ограничаване на разпространението и забавяне на темпа на нарастване на новорегистрираните случаи. Все още HIV-инфекцията не е напълно контролирана, като успеха е многофакторно обусловен - открития в науката, политическа, финансова и социална подкрепа и интегритет в изпълнение на поставената цел.

От съществено значение е и точната оценка на регионалната идентичност на HIV-инфекцията във всяка страна/област, отчитайки специфичните особености на епидемичния процес, което е насока за усъвършенстване на надзора и контрола на инфекцията. Всичко това подкрепя актуалността на избраната от д-р Коларова тема на дисертационния труд, която пречупва базисните знания за разпространение на HIV/СПИН в страната през специфичните за Варненска област условия - географско положение, икономически, туристически и морски център.

4. Познаване на проблема:

Докторантката познава добре проблема, неговата медицинска, социална, етична и финансова значимост, за което свидетелства богатата литературна справка, приложена към обзора. Показателно е и прякото ѝ участие като консултант в КАБКИС и координатор на Програма "Превенция и контрол на HIV/СПИН, туберкулоза и СПИ" за гр. Варна, при което е осъществяван пряк контакт със серопозитивни лица от различни рискови групи и слоеве от населението в повишен риск от инфекциране.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд/автореферата, изводите и приносите:

Дисертационният труд е написан върху 220 стандартни страници и е онагледен с 7 таблици и 69 фигури. Структуриран е според общоприети изисквания - въведение (3 стр.), литературен обзор (41 стр.), цел и задачи (2 стр.), материали и методи (11 стр.), резултати и обсъждане (90 стр.), изводи (3 стр.), приноси (2 стр.). Представени са и 10 приложения. Използваните литературни източници са 387, от които 89 на кирилица и 298 на латиница.

Коректно са отразени български автори, работили по проблема. Обзорът е

информативен, фокусиран върху темата на дисертационния труд с добро познаване и анализ на съвременната научна литература, като цитираните заглавия имат непосредствено отношение към проучвания проблем. Докторантката е много добре запозната с нормативните документи, методични указания, европейски директиви, експертни доклади, национални програми и стратегии на национално и глобално ниво. Те са предствени и хронологично, по време на имплементирането им в страната и произтичащите от това нови насоки в система за епидемиологичен надзор и контрол при HIV/СПИН в България, организацията на лечението, епидемиологичната характеристика на групите в риск, необхванати от досега действащите "Национални програми за превенция и контрол на HIV и СПИ в Република България" и др. Специално внимание в обзора е отделено на обществените нагласи към HIV-серопозитивните и свързаните с това стигма и дискриминация, които се един от обектите на дискусия при собствените проучвания.

Логично следвайки основните моменти в обзора е построена и частта - собствени проучвания в дисертацията. Целта, поставена за изпълнение пред докторантката е да се проследят и анализират тенденциите в развитието на епидемичния процес на HIV/СПИН инфекцията във Варненска област и да се оцени ефективността на епидемиологичния надзор и контрол, като се посочат проблемите и възможностите за преодоляване чрез разработване на подходящ епидемиологичен модел. За постигането ѝ са поставени пет задачи, а именно: 1.) анализ на системата за епидемиологичен надзор и контрол за периода 2003-2018г.; 2.) проучване на медицинските практики, вида и честотата на професионалните експозиции, както и знанията на медицинския персонал относно вземането на адекватни решения след рисков експозиция с кръв; 3.) проучване стигмата и дискриминацията при здравно обслужване на хора, живеещи с HIV; 4.) проучване на знанията, опита и нагласите на групи в риск, необхванати от досега действащите национални програми и 5.) изработване и предлагане на епидемиологичен модел (стратегия) за подобряване на превенцията на HIV/СПИН сред групи в риск и студенти по медицина.

Методологията на дисертационния труд е добре описана и структурирана. Подробно са изброени обектите, единиците, признаците, времето и мястото на наблюдение. При изпълнение на първата задача са ползвани множество официални източници на епидемиологична информация като годишни анализи на РЗИ за 2008-2018 г., месечни и годишни отчети на КАБКИС за 2003-2018 г. и др. Коректно са посочени включващите критерии за обхванатите респонденти по останалите четири задачи, съответно медицински персонал (130 представители от доболничната и болничната помощ), 100 HIV-серопозитивни лица, 100 лица с морски професии и 200 студенти българоезично и англоезично обучение от специалностите „Медицина“, „Дентална медицина“ и „Медицинска сестра“, обучавани в МУ, Варна. За анкетните проучвания в посочените групи е разработен собствен инструментариум (приложения 1, 2, 3 и 4 съответно). С използвания набор от статистически методи (вариационен анализ на количествени променливи, честотен анализ на качествени променливи, параметричен и непараметричен анализи за проверка на статистически хипотези, дисперсионен анализ, регресионен анализ, мултирегресионен стъпков анализ) се гарантира високата достоверност и надеждност на проведените изследвания и направените изводи.

Изложението в частта „Резултати и обсъждане“ е в обем 90 страници и е подчинено на поставените задачи. Събраните и анализирани данни от официални за страната и за Варненска област източници в периода 2008-2018 г., показват възходяща

тенденция по отношение на общия брой HIV-позитивни лица, както и за новорегистрираните такива, като относителния дял на мъжете е достоверно по-висок. Особено внимание в прогнозен план трябва да се обърне на факта, че нарастването е на фона на намаляване на общия брой изследвани проби в последните години, въпреки че на настоящия етап епидемичният процес е оценен като нискоинтензивен съпоставен със средното за Европа ниво. Половият път на предаване на вируса остава водещ, но при изрзено увеличаване дела на мъжете, правещи секс с мъже. Обратно, намаляване през годините е констатирано по отношение на относителния дял на инфектираните интравенозни наркомани.

Важни са получените резултати от анкетирването на медицинския персонал и по-специално на тяхната безопасност по отношение риска от кръвнопреносимите патогени на работното място. Проучването показва едно относително приемливо ниво на регистрирани кръвни експозиции (37,8%), като медицинските сестри и лаборантите са най-засегнати, а инцидентите са основно през делнични дни (дневна смяна). Но действителният дял на тези експозиции е вероятно много по-висок, изхождайки от установеното, че близо ¼ от персонала са имали такава, но не са знаели как да бъде регистрирана, а 20,7% посочват директно, че са имали инцидент, който не са докладвали. Това показва съществени пропуски в спазването на стандартните предпазни мерки и алгоритъм на поведение, като определя необходимостта от провеждане на адекватно обучение по отношение на превенцията и поведението при инцидентите с остри и режещи предмети с цел намаляване на риска от кръвнопреносими инфекции, включително HIV/СПИН сред персонала.

Интересни са данните от проучването, касаещо дискриминацията и стигмата на HIV-позитивните. Като дискриминирани на работното място, различни институции, социални служби или в лечебно заведение са се определили само 10% от респондентите, но от друга страна само 36% са съобщили статуса си на своя личен лекар. Това е показателно за персистиране на страха от стигма и дискриминация, което би довело до блокиране достъпа до услуги за тестване и навременно лечение. Анкетите сред лица, изпълняващи морски професии и чуждестранни студенти също посочват конкретни слабости в познанието и превенцията на инфекцията, и аргументират посочената от докторантката необходимост от допълнителни образователни инициативи.

Във фокусът на цялостното научно изследване е повишаването на епидемиологичната ефективност на протиепидемичната дейност във Варненска област, което изисква разработването на ефективна стратегия за интегрирана превенция по ограничаване на инфекцията с HIV/СПИН и повишаване на знанията чрез различни модели за обучение, разработени за конкретна рискова група. В тази връзка значим интерес представлява предложението на д-р Коларова за епидемиологичен образователен модел по проблемите на HIV/СПИН, включващ: методиката "Епидемиологична информация за HIV/СПИН", обучителни семинари, консултативен кабинет за "Превенция на HIV/СПИН" и/или избираема учебна дисциплина "Епидемиология на HIV/СПИН", насочен към медицинския персонал, студентите от МУ-Варна, чуждестранни студенти и морски екипажи чрез формиране на поведение, нагласи и умения, за справяне с HIV/ СПИН в ежедневна и рискова ситуации.

Направени са общо петнадест извода, които обобщават точно резултатите от проведените собствени проучвания, анализа на системата за надзор и контрол на HIV/СПИН в региона и предложения за апробиране епидемиологичен образователен модел. Приемам направената самооценка от докторантката за приносите на разработката

(5 оригинални за страната, 3 обогатяващи съществуващите знания и 2 с научно-приложен характер).

Представеният автореферат отговаря на общоприетите критерии и обем, с добро оформление, информативен и отразяващ съдържанието, основните резултати и виждания на д-р Коларова по темата, както и приносите на разработката.

6. Оценка на публикациите и участията в научни конференции/ форуми по темата на доктората:

Д-р Миглена Коларова е приложила доказателствен материал за 3 пълнотекстови публикации по темата на дисертацията: 2 в изданието на Медицински Университет Варна-*сп. Варненски медицински форум* (индексирано в *Google Scholar* и *Index Copernicus*) и 1 в сборник „Известия на Съюза на учените-Варна“. В една от статиите докторантката е самостоятелен, а в останалите две е първи автор. Резултатите на част от проведените анкетни проучвания сред медицински специалисти, чуждестранни студенти и лица, упражняващи морска професия са представени под формата на три доклада на регионален форум „Седма научна сесия за преподаватели и студенти в Медицински колеж-Варна“.

Представените публикации и участия покриват изискванията в правилника на МУ Варна и съдействат за популяризирането им сред научната общественост в областта.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Дисертационният труд съдържа научно-теоретични и научно-приложни резултати е приносен характер и отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и специфичните изисквания, приети в правилника на МУ - Варна. Докторантката притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научната специалност Епидемиология, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване. Разработката допълва и надгражда в методичен и обучителен аспект епидемиологичния надзор и контролна HIV инфекцията във Варненска област, като предложения образователен модел може да бъде приложен и в останалите областни структури в страната, характеризиращи се с по-интензивно разпространение на вируса.

Въз основа на изложеното, давам положителна оценка за проведеното изследване, представено от рецензираните дисертационен труд, автореферат и публикации, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди ОНС „Доктор“ на Миглена Асенова Коларова в докторска програма по Епидемиология.

Изготвил становището: 

/доц.д-р Ани Кеворкян, дм/

24.06.2019 г.
Пловдив